

TextLib hírlevél 13. szám, 2006 december

InfoKer Számítástechnika-alkalmazási Szövetkezet - 1088 Budapest, Reviczky u. 3. - 267-0003 - www.infoker.hu

Tartalom

Hírek, események

TextLib tanfolyamok.....2

3..2..1..start

A legújabb *textlibes* könyvtárak.....2

A legújabb *textlibes* web szerverek.....2

A legújabb linuxos szerverek.....2

A legújabb linuxos web szerverek.....3

Újdonságok a programban

Fiók rendszer a *TextLib*ben.....3

Alapértelmezett beállítások mentése.....3

Tippek és trükkök

A *TextLib* környezeti változói Windows XP-s gépen.....5

Keresőkérdések az olvasószolgálati munkához.....6

További keresőkérdések.....7

11A *TextLib* hírlevél a szoftvertámogatási díjat fizető könyvtárak számára készül.

Hírek, események

TextLib tanfolyamok

2006-ban 4 tanfolyam - Gyöngyösön a Vachott Sándor Városi Könyvtárban, Enyingen a Vas Gereben Városi Könyvtárban, Soltvadkerten a Városi Művelődési Ház, Könyvtár és Szabadidő Központban és Marcaliban a Berzsenyi Dániel Városi Könyvtárban - zajlott le, mindegyik az olvasószolgálati munkáról szólt. És hogy a későbbiekben is lehessenek tanfolyamok, ismét itt a felhívás:

Kedves **TextLib**esek!

Kérjenek díjtalan tanfolyamot, válasszanak az ismert témák közül, vagy találjanak újat, ha saját könyvtáruk jó helyszín, akkor ott, ha nem jó, akkor máshol, az időpontban pedig biztosan megállapodunk!

3..2..1..start

A legújabb **textlib**es könyvtárak

Ez a rovat sajnos üres.

A legújabb **textlib**es web szerverek

Jókai Mór Városi Könyvtár (Komárom)

A legújabb linuxos szerverek

József Attila Városi Könyvtár (Zalaegerszeg)

Justh Zsigmond Városi Könyvtár (Orosháza)

Kisbér Városi Könyvtár és Térsége Könyvtárai (Kisbér)

Petőfi Sándor Városi Könyvtár (Kiskőrös)

Wass Albert Városi Könyvtár (Tapolca)

A legújabb linuxos web szerverek

Justh Zsigmond Városi Könyvtár (Orosháza)
Kisbér Városi Könyvtár és Térsége Könyvtárai (Kisbér)
Petőfi Sándor Városi Könyvtár (Kiskőrös)
Városi Könyvtár (Székesfehérvár)
Wass Albert Városi Könyvtár (Tapolca)

Újdonságok a programban

Fiók rendszer a *TextLib*ben

A *TextLib* hírlevél 11. számának egy fejezete a távoli kereséssel és a távoli belépéssel foglalkozott. A távoli belépésről akkor írtak ez év elejére még fontosabbá váltak: elkészült és Dunakeszin a Kölcsey Ferenc Városi Könyvtár két fiókjában működik is a *textlibes* fiók rendszer.

A *TextLib* 1.70-es változatában egy furcsaság látható a bejelentkező ablakban. Egy új mező került oda, „Fiók” névvel, elérhetetlenül és általában nem lehet bele semmit sem írni. Akkor minek van ott?

Felhívni a figyelmet arra, hogy van a *TextLib*nek több könyvtári fiók kezelésére képes változata. Helyesebben csak több könyvtári fiók kezelésére képes változata van, de a megfelelő jogosultságok híján nem működik, csak legfeljebb látszik egy picit, kedvcsinálónak.

Nem ismert, hogy a mintegy 140 *textlibes* könyvtár között hány olyan lehet, ahol a könyvtár fiók hálózatban működik. Bár program dokumentációt olvasni érthetően és köztudottan nem tartozik az élvezetes elfoglaltságok közé, ezúttal indokoltnak látszik kivételt tenni. A szöveg helye: www.textlib.hu/html/fiok.htm

Alapértelmezett beállítások mentése

A rendszer használata közben gyakran adódnak ismétlődő feladatok: sokféle adatbevitel, keresés, nyomtatás, stb. A műveletek között sokszor találunk olyat, amelyiknek a lezajlása valamilyen beállítástól függ, vagy amelyikben az ismétlődő mozzanatokat billentyű makrókkal helyettesítjük. A beállítások között pedig vannak olyanok, amelyek a nap végi kilépéskor **elfelejtik** utolsó értéküket, emiatt másnap **újra** foglalkozni kell velük.

Az 1.70.04 **TextLib** változatban a megváltozott dolgozói úrlapon rendszergazdaként, az [Egyéb – Beállítások – Alapértelmezések] menüpontban nyíló ablakban pedig könyvtárosként összegyűjtve tekinthetjük át, jelölhetjük be és tárolhatjuk mindazokat a beállításokat, amelyek a **keresést**, a **megnézési formátumot** és a **nyomtatást** szabályozhatják, illetve automatikussá tehetik a korábban definiált **billentyű makrók** betöltődését.

A két helyen megadható adatok köre azonos, az elérhető végeredmény is azonos. A két hely létének magyarázata, hogy ha könyvtárosként nem tudunk vagy nem akarunk a feladattal foglalkozni, akkor a rendszergazda is megtehesse. Könyvtárosként kiválasztva az ablakot, már első alkalommal is kitöltve nyílik meg. Nézzük sorban a mezőket!

A „**Keresési beállítás**” két mezője az egyszerűsített keresést befolyásolja, olvasószolgálati munkát (is) végző könyvtárosoknak a „Csak könyvtári dokumentumokat” jelölőnégyzetének bejelölése feltétlenül ajánlott. (Ekkor az egyszerűsített keresés csak olyan dokumentumokat gyűjt találati halmazba, amelyeknek honosított példánya van az adatbázisban.)

A „**Keresendő**” az általános, az egyszerűsített és a példány keresésnél szabályozza a találati halmaz összetételét: csak a megjelölt dokumentumtípus dokumentumai illetve példányai kerülhetnek bele.

Amennyiben a kereső űrlap „Beállítások” menüpontjába lépünk, ott ideiglenesen eltérhetünk az „Alapértelmezések” pontban beállítottaktól.

A „**Makrók**” mezőben az [Egyéb – Eszközök – Makró kezelés – Definiálás] pontban korábban létrehozott és elmentett makró állományok nevét adhatjuk meg, és ha így teszünk, akkor a **TextLib**be lépéskor a makrók használatra készen betöltődnek.

A „**Dokumentum megnézés**” és a „**Megmutató formátum**” együttes kitöltése a könyvek megnézéséhez használatos formátumot határozza meg. Ha semmit nem teszünk, akkor a keresés után a könyveket űrlapos formában nézhetjük meg. Ezen változtathatunk, ha a jelölőnégyzetet jelöltté tesszük, megmutató formátumnak pedig egy olyan nyomtatási formátumot választunk, ami nyomtató modulként dokumentum nyomtatására alkalmas modul tartalmaz. A TLSYSIMP paranccsal betöltött formátumok közül ilyenek a katalógus-cédula nyomtató formátumok („Cédula megjelenítés...”, „Cédula nyomtatás...”), a „Lista nyomtatás (példány, dokumentum)”, az „Olvasói formátum” és a „Letétes formátum”.

A megnézését befolyásoló mezőkkel azonos hatású mezők találhatóak a „Könyvtárunk adatai” űrlapon is. Az „Alapértelmezések” lapra írt beállítások felülbírálják a „Könyvtárunk adatai” űrlapéit.

A „**nyomtató Formátum**” mező kitöltése után mindössze annyi történik, hogy a napi

munka első nyomtatásakor a rendszer nem kéri a nyomtatási formátum kiválasztását, hanem a megadottat fogja használni. A formátumok közül nem választhatunk szabadon, mert vannak közöttük, amelyek általános nyomtatásra nem, csak rendezett halmazok nyomtatására jók. Ezek arról ismerhetők fel, hogy a nyomtatási formátum nyomtató modulja TH_SLST.

A „**nyomtató Vezérlő**” a fájlba vagy a nyomtatóra nyomtatás kódkészletét szabályozza, tehát csak képernyőre nyomtatáskor nem kell vele törődni. Windows XP rendszerű számítógépen, ha a Windows printer drivert használjuk (Egyéb – Nyomtató kezelés Nyomtató állapot), akkor sem kell a beállítással foglalkozni. Egyéb esetekben a nyomtató kódkészletének ismeretében – ami persze nem mindig könnyen adódó ismeret - választhatunk a lehetőségek közül.

A „**Mustra**” mező bejelölésével elérjük, hogy a fájlba vagy a nyomtatóra nyomtatás előtt a rendszer a képernyőn is megmutatja a nyomtatandókat. Általában célszerű jelöltre állítani.

Az alapértelmezések megváltoztatása után az új beállítások egy **ki- és belépés** után lépnek érvénybe.

Tippek és trükkök

A *TextLib* környezeti változói Windows XP-s gépen

Környezeti változók beállításával sokféle cél érdekében befolyásolhatjuk a *TextLib* szerver és a munkaállomás működését. Leggyakrabban talán az **adatbázis mentésének** a helyét és a **nyomtatást** vezéreljük környezeti változókkal, de a **hálózati kommunikáció** típusának kiválasztásától a képernyőn látható **betűk méretéig** rengeteg apróbb-nagyobb intézni valót bízhatunk a környezeti változókra.

A környezeti változók definiálására a *TextLib*et működtető számítógép operációs rendszerétől függő módszerek kínálóznak. A Windows XP előtti Windows változatokban és a DOS-ban legegyszerűbben az AUTOEXEC.BAT-ban vagy a *TextLib*et indító parancsállományban lehet a környezeti változókat beállítani. A Windows XP-ben azonban ennek a lehetősége korlátozottabb, mert a *TextLib*hez tartozó, az AUTOEXEC.BAT-tal azonos célú parancsállomány része a felújító készletnek, emiatt felújításkor a korábbi állapot **elvész**, a benne esetleg megtett változtatásokkal együtt. **Nem célszerű** tehát a szerver TLSAUTO.NT parancsállományát, a munkaállomáshoz tartozó TL_AUTO.NT vagy az egygépes programhoz tartozó TL1AUTO.NT parancsállományt módosítani.

Természetesen van megoldás Windows XP mellett is. A [Start – Vezérlőpult – Rendszer] úton nyíló ablakban válasszuk a 'Speciális' fület, azon belül pedig alul a 'Környezeti változók' nyomógombot. Felhasználói változókat és rendszer változókat adhatunk meg, a kettő között aszerint érdemes választani, hogy a gépet használók saját egyedi, vagy közös néven lépnek be az operációs rendszerbe.

A bevezetőben említett két beállítást az 'Új' nyomógomb megnyomása után a következőképpen végezhetjük el:

A mentés helye	Változó neve	tlparam
	Változó értéke	/jd:\tlment
Nyomtatás	Változó neve	tlprn
	Változó értéke	/i tlntprt.driv

Megjegyzés: a mentés helyeként megadott '[d:\tlment](#)' hely természetesen nem kötelező, hanem csak egy kitalált érték.

Keresőkérdések az olvasószolgálati munkához

Amikor az olvasó kérését azért kell elutasítani, mert a keresett dokumentum minden példánya kölcsönzés alatt áll, akkor sokszor jó lenne továbblépni, mondani még valamit, hogy várhatóan **mikorra érkeznek vissza** a könyv. Pedig nagy valószínűséggel nem lehet érdemi információval szolgálni. A bizonytalanság annál jobban nő, minél nagyobb forgalmú a könyvtár.

Bár most érvek következnek az előbbi megállapítás alátámasztására, de azért a fejezet végén egy **apró segédlet** szerepel majd, hogy ne maradjon eszköztelen az sem, aki a bizonytalanságok ellenére mégis segíteni szeretne a bevezető probléma megoldásában.

Tehát az érvek. Ha meg szeretnénk tudni, hogy egy dokumentum éppen kölcsönzés alatt álló összes példánya közül melyik érkezik majd leghamarabb vissza, akkor a visszahozatal várható napját kell megtudnunk. Ehhez végig kell néznünk a dokumentum példányait, és ott az „Ügyfél” mező végén látható dátumok közül kiválasztani az időben legközelebbit, várhatóan az a példány fog leghamarabb visszaérkezni.

A valódi bonyodalmak azonban éppen most következnek: a dátum közelségéből levont következtetés lehet **teljesen téves** is, kétféleképpen is. Egyrészt könnyen előfordulhat, hogy egy másik példány, bár a kölcsönzés határideje későbbi, **mégis hamarabb** érkezik vissza. Másrészt lehetnek érvényben **olyan előjegyzések**, amelyeknek a teljesítésére az éppen előbb végignézett példányok valamelyike lesz alkalmas. Ezt – az elvi

alkalmasságot – az „Ügyfél” mező feletti „Előjegyzések” mezőben esetleg látható nevek listája mutatja. Tekintettel arra, hogy a **TextLib**ben elrendelt előjegyzések irányulhatnak egy konkrét példányra, egy adott egy- vagy többkötetes mű összes példányára illetve egy tetszőleges szempontú keresés eredményét tartalmazó találati halmaz dokumentumainak összes példányára, pusztán az előjegyzés teljesítésére való alkalmasság ténye **semmit nem mond arról**, hogy valóban az éppen a szemünk előtt álló példányt vagy egy másikat fog az előjegyző megkapni. Minél nagyobb a könyvtár, minél több kölcsönzés és előjegyzés van egyidejűleg érvényben, annál inkább igaz az előbbi fejtegetés, annál **valószínűtlenebb**, hogy egy visszaérkezés várható időpontját megtippelhessük.

A korábban említett segédeszköz pedig egy keresőkérdés, amely a dokumentum címe alapján a dokumentum összes példányának éppen érvényes kölcsönzéseit és előjegyzéseit gyűjti össze. A keresőkérdés neve **„Dokumentum kölcsönzései és előjegyzései”**, és a **TextLib** 1.70.05 változatára felújítás után a TLSYSIMP paranccsal tölthető be. Azért, hogy a kiindulópont ne csak egyetlen cím, hanem valamilyen más szempont alapján létrehozott találati halmaz is lehessen, a keresőkérdéssel azonos nevű és azzal azonosan működő projekciót is betölt a TLSYSIMP.

Két pár további keresőkérdés is az olvasók jobb tájékoztatását szolgálja, a nevük magáért beszél: **„Mit olvastam a szerzőtől, közreműködőtől?”** és **„Mit nem olvastam a szerzőtől, közreműködőtől?”** Ezek a kérdések az olvasó neve és a mű szerzője illetve közreműködője (lehet személy, testület és rendezvény is) alapján gyűjtik halmazba a kölcsönzött vagy nem kölcsönzött dokumentumokat. A párok másik tagja az olvasó neve helyett a vonalkódjából indul ki, viszont sajnos vonalkódozást mégsem lehet használni a megadáskor, hanem csak billentyűzetet.

További keresőkérdések

Az alábbi keresőkérdések már a rendszer adatbázisában vannak, amennyiben az előző fejezetnek az olvasószolgálati munkához ajánlott keresőkérdéseit a TLSYSIMP paranccsal betöltöttük. A most következők főként adatbázis ellenőrzéshez hasznosak.

A „Dokumentumban előforduló...” kezdetűek mindegyike cím alapján történő kereséssel indul. Azért, hogy a dokumentumok találati halmazának előállítási módja ne legyen ennyire kötött, ugyanilyen névvel, ugyanilyen eredményre vezető projekciók is részei a készletnek.

- Dokumentumban előforduló alkotók
- Dokumentumban előforduló testületek
- Dokumentumban előforduló rendezvények
- Dokumentumban előforduló földrajzi helyek

- Dokumentumban előforduló sorozatok
- Dokumentumban előforduló ETO-k
- Dokumentumban előforduló tárgyszavak

A következő csoport kérdései jellegükből adódóan a teljes adatbázison dolgoznak, emiatt a futási idejük nagyon hosszú, akár több óra is lehet. A szokásos munkamenet mellett alkotókat, testületeket, rendezvényeket, földrajzi helyeket, sorozatokat, ETO-kat és tárgyszavakat leíró rekordokat csak **bibliográfiai leírás részeként** hozunk létre. A keresőkérdések azokat a segédrekordokat gyűjtik össze, amelyekre a feltétel nem teljesül, tehát **nem kapcsolódnak** egyetlen dokumentumhoz sem. Ha a rekordok létrehozása nem egy önálló alkotó, testület, stb. adatbázis létrehozását célozta, akkor a keresőkérdések eredményét, az ilyen „magányos” rekordokat **nyugodtan törölhetjük**.

- Alkotók dokumentum nélkül
- Testületek dokumentum nélkül
- Rendezvények dokumentum nélkül
- Földrajzi helyek dokumentum nélkül
- Sorozatok dokumentum nélkül
- ETO-k dokumentum nélkül
- Tárgyszavak dokumentum nélkül - InfoKer